Orta dəhliz boyunca...

Prezident İlham ƏLİYEV: "Orta dəhlizin tam istismara verilməsi Azərbaycanın iqtisadi potensialı ilə yanaşı, ölkəmizdə mövcud olan sabitlik və təhlükəsizlik amili ilə də şərtlənmişdir"

Bu gün Azərbaycan dünyanın ən əhəmiyyətli nəqliyyat qovşağına çevrilib. Hələ ötən əsrin sonlarından qədim İpək yolunun müasir dövrün tələblərinə uyğun yenidən bərpası üçün mühüm addımlar atan ölkəmiz Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutunun işə salınması üçün də az iş görməyib.

Orta dəhlizin aktiv fazaya keçməsində Prezident İlham Əliyevin müstəsna xidmətləri var. Dövlət başçısı Çin və Orta Asiyadakı dövlətlərlə bu marşrutun daha səmərəli olması üçün məhsuldar danışıqlar apararaq layihənin reallaşmasından ötrü mühüm sənədlərin imzalanmasına nail olub. Xüsusən Çinin "Bir kəmər, bir yol" layihəsinin reallaşması istiqamətində aparılan danışıqlar, bağlanan müqavilələr Orta dəhlizin dünyanın ən təhlükəsiz və səmərəli qlobal ticarət marşrutuna çevrilməsində müstəsna rol oynayıb.

Azərbaycanın dünyanın etibarlı nəqliyyat qovşağına çevrilməsində ölkəmizin yerləşdiyi coğrafi məkan xüsusi rol oynayır. Ölkəmiz "Şərq-Qərb" və "Şimal-Cənub" marşrutlarının kəsişdiyi nöqtədə yerləşir. Prezident İlham Əliyevin apardığı logistika siyasəti isə bundan maksimum yararlanmağa imkan verib. Amma məlumdur ki, hər bir layihənin gerçəkləşməsi üçün investisiya qoyuluşu əsas şərtdir, bunsuz heç nəyə nail olmaq mümkün deyil. Prezident İlham Əliyev Nyu Yorkda keçirilən "Orta dəhliz boyunca: bağlantı, maliyyə və enerji" mövzusunda 6-cı Xəzər Biznes Forumunun iştirakçılarına göndərdiyi müraciətində bu məsələyə xüsusi əhəmiyyət verməşdir: "Biz Orta dəhliz üzərində yerləşən nəqliyyat infrastrukturuna, xüsusilə də dəniz limanına, gəmiqayırma zavoduna, dəmir yolu və digər logistik infrastruktura böyük investisiyalar yatırmışıq. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, Xəzər yük donanması - bütün bunlar Orta dəhlizin funksionallığını təmin edən vacib nəqliyyat infrastrukturlarıdır. Orta dəhlizin Azərbaycan seqmentində infrastrukturun təkmilləşdirilməsi, rəqəmsallaşdırılması, modernləşdirilməsi və ötürücülük qabiliyyətinin genişləndirilməsi prosesi hazırda da davam etməkdədir.

Son üç ildə Orta Dəhliz üzrə Azərbaycan vasitəsilə yükdaşımalarının həcmi təxminən 90 faiz artmış, yüklərin keçid müddəti əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Aparılmış hesablamalara əsasən, 2030-cu ilədək Orta dəhlizin yükdaşıma qabiliyyətinin 2021-ci il ilə müqayisədə 3 dəfə artacağı, yüklərin keçid müddətinin isə 2 dəfə azalacağı gözlənilir".

44 günlük Vətən müharibəsində ölkəmizin qazandığı tarixi Zəfər regionumuzda yeni reallıq yaradıb. Artıq Azərbaycan münaqişədə olan ölkə deyil, buraya investisiya qoyulması heç bir risk yaratmır. Dünyanın münaqişələrdən əziyyət çəkdiyi indiki dövrdə regionumuz ən təhlükəsiz bölgəyə çevrilir. Tarixi Zəfər həmçinin Orta dəhlizin daha təhlükəsiz olmasına və yeni imkanların əldə edilməsinə şərait yaradıb. İlk növbədə dəhlizin yükötürmə qabiliyyətinin genişlənməsi üçün Zəngəzur dəhlizinin (TRIPP) açılması reallaşıb. Cari il avqustun 8-də Vaşinqtonda ABŞ Prezidenti Donald Trampın şahidliyi ilə imzalanan "Beynəlxalq Sülh və Rifah Naminə Tramp Marşrutu" (TRIPP - Zəngəzur dəhlizi) sazişi məlum marşrutun fəaliyyətə başlaması istiqamətində olan bütün maneələri aradan qaldırıb. Bu baxımdan dəhlizin açılması ilə bağlı sazişin imzalanması Prezident İlham Əliyevin diplomatik qələbəsi idi.

Prezidentin köməkçisi, PA Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev "Orta dəhliz boyunca: bağlantı, maliyyə və enerji" mövzusunda 6-cı Xəzər Biznes Forumunda çıxışı zamanı bildirib ki, Orta dəhliz üzrə 50 milyon tondan çox yük artımı gözlənilir. Onun sözlərinə görə, bu məqsədlə Azərbaycan əlavə investisiyalar yatırır. "Bakı Limanı ildə 25 milyon ton yükötürmə qabiliyyətinə malikdir və bu imkanların genişləndirilməsi istiqamətində də işlər aparılır".

H.Hacıyev bildirib ki, 2020-ci ildən başlayaraq Bakıdan Zəngilan və Ermənistan sərhədinə qədər uzanan dəmir yolu layihəsinin icrasına start verilib və gələn ilin ortalarında yekunlaşması nəzərdə tutulur: "Ermənistan ərazisində yerləşən 42 kilometrlik Zəngəzur hissəsində də işlər aparılır və burada ABŞ-dən olan tərəfdaşlarımız iştirak edir. Üçüncü seqment isə Naxçıvanı əhatə edir. Bu sahədə də əlavə sərmayələr yatırılır və biz Avropa ölkələri də daxil olmaqla digər beynəlxalq tərəfdaşları əməkdaşlığa dəvət edirik. Əsas məqsəd Cənubi Qafqazı əməkdaşlıq məkanına çevirməkdir".

Forumda çıxış edən ABŞ Dövlət katibi müavininin baş müşaviri Kaleb Orr isə Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya da daxil olmaqla daha geniş Xəzər regionunun ABŞ-nin siyasət strategiyası üçün həssas nöqtə olduğunu deyib. Onun sözlərinə görə, bura Birləşmiş Ştatların investisiya qoymaq və qurmaq üçün mühüm strateji maraq dairəsi kimi gördüyü bir sahədir.

Tədbirdə çıxış edən ABŞ-nin digər rəsmisi - Beynəlxalq İnkişaf Maliyyə Korporasiyasının nümayəndəsi Konor Koleman Xəzər regionunun xarici siyasət baxımından strateji əhəmiyyətini vurğulayıb. O, ABŞ-nin regionda investisiya maraqları barədə danışıb, enerji və ətraf infrastruktur sahələrində investisiya imkanlarının olduğunu qeyd edib, bu baxımdan təmsil etdiyi qurumun prioritetləri və gələcək əməkdaşlıq imkanları barədə forum iştirakçılarına məlumat verib.

Türkiyə Enerji və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin xarici əlaqələr üzrə baş direktoru Öztürk Selvitop çıxış edərək Türkiyə və Azərbaycanın icra etdiyi regional layihələrdən, Xəzər regionunun artan potensialından bəhs edib.

Qazaxıstan Prezidentinin müşaviri Maqzum Mirzəqaliyev Avrasiya regionunda logistika və nəqliyyat şəbəkələrinin inkişafının strateji əhəmiyyət daşıdığını söyləyərək bu sahədə bütün imkanlardan səmərəli istifadə etmək niyyətlərini bölüşüb. O, bu sahədə ABŞ şirkətləri ilə sıx əməkdaşlıq etmək və birgə layihələr həyata keçirmək istədiklərini ABŞ-dəki tərəfdaşlara çatdırıb. Onun sözlərinə görə, Orta dəhliz artıq əsas beynəlxalq ticarət marşrutlarından birinə çevrilir və TRIPP bu əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar açır.

Orta dəhlizlə yüklərin daşınmasının dinamikası da bu qlobal ticarət marşrutunun əhəmiyyətini göstərir. Ötən il Orta dəhliz üzərindən daşınan yüklərin həcmi 62 faiz artaraq 4,5 milyon tona çatdı. Bu göstərici marşrutun potensialına dair region aktorlarının hesablamalarını gücləndirir. 2025-ci il üçün həcmin 5,2 milyon tona çatacağı gözlənilir. Proqnozlara görə, bunun təxminən 4,2 milyon tonu marşruta daxil ölkələrin ərazisindən keçəcək. Daşımaların strukturunda isə həm quru yük (təxminən 2,5 milyon ton - 96 min TEU ekvivalenti), həm də enerji məhsulları (təxminən 1,7 milyon ton neft) mühüm pay təşkil edəcək.

Bu artımı davam etdirmək üçün əsas hədəf genişmiqyaslı infrastruktur və idarəetmə işlərini tənzimləməkdir. Məhz bu inkişaf xətti ilə 2027-ci ilə qədər marşrutun ötürücülük qabiliyyəti ildə 10 milyon tona çata bilər. Belə vəziyyət Azərbaycanın tranzit imkanlarını genişləndirmək, logistik xidmətlərdə dəyər zənciri yaratmaq və yerli investisiya ekosistemini canlandırmaq üçün əlverişli olacaq. Lakin dəmir yolu və liman sektorlarında darmalar, tarif və rabitə tənzimləmələri hələ də ciddi diqqət tələb edən məqamlar olaraq qalır.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Azərbaycan. - 2025.- 26 sentyabr (№206).- S.7.